

OsB'lerde Faaliyet Gösteren Firmalar Arasında Hukuka Uygun Rekabet Ortamının Geliştirilmesi Anlamında Bir Haksız Rekabet Türü Olan "İş Şartlarına Uymamak" Fiilinin Rekabet Hukuku ve Ceza Hukuku Yansımaları

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 54. maddesinde, haksız rekabete ilişkin hükümlerin amacı, "bütün katılanların menfaatine, dürüst ve bozulmamış rekabetin sağlanması" olarak tanımlanmıştır. Aynı hükümde, "rakipler arasında veya tedarik edenlerle müşteriler arasındaki ilişkileri etkileyen aldatıcı veya dürüstlük kuralına diğer şekillerdeki aykırı davranışlar ile ticari uygulamalar", "haksız ve hukuka aykırı" olarak nitelendirilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 55. maddesinde örnek niteliğinde sayılan haksız rekabet hallerinden birisi de "kanun veya sözleşmeyle, rakiplere de yüklenmiş olan veya bir meslek dalında veya çevrede olağan olan iş şartlarına uymamak"tır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 55/1-e bendinde, yürürlükten kaldırılan önceki kanun hükmüne paralel olarak; "Özellikle kanun veya sözleşmeyle rakiplere de yüklenmiş olan veya bir meslek dalında veya çevrede olağan olan iş şartlarına uymayanlar dürüstlüğü aykırı davranmış olur" şeklinde düzenleme yapılmıştır. Eski kanun hükmü ile paralel olan yeni düzenlemeye "özellikle" ibaresi eklenerek, iş şartlarına uymamak suretiyle haksız rekabetin uygulama alanı genişletilmiştir. Zira bu ibare ile kanun, sözleşme, meslek dalı veya olağan iş şartı dışında kalan ve her türlü iş şartını öngören düzenlemelere aykırı hareket edilmesi halinde de bu davranışlar dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil edecek ve haksız rekabet meydana gelecektir. Türk Ticaret Kanunu'nun 55/1-e hükmünün amacı, iş ve ticaret hayatında geçerli olan kanun, sözleşme veya ticari örf ve âdet kurallarına aykırı davranmak suretiyle rakiplere karşı haksız kazanç sağlamanın önüne geçmektir.

Ticari hayatta devlet tarafından koyulmuş ve ilgili mal ve hizmeti üreten veya satan herkes için bağlayıcı nitelik taşıyan birtakım kurallar bulunmaktadır. İlgili piyasada faaliyet göstermek isteyen tüm işletmeler için geçerli olan, adeta "oyunun kuralları" niteliğini taşıyan bu kurallar iş şartlarını oluşturmaktadır. İş şartlarına aykırılık, TTK kapsamında haksız rekabete vücut verebilecektir. İş hayatında geçerli olan yazılı ve sözlü tüm hukuk kaidelerine aykırı davranmak iş şartlarına uymama olarak değerlendirilebilecektir. Tüm işletmeler aynı kurallara tabiyken ve aynı iş şartlarını yerine getirmekteyken, ilgili piyasadaki belli bir işletmenin bu kurallara uymaması, diğer işletmeler karşısında o işletmeyi rekabette avantajlı duruma getirebilir, örneğin o işletme satışlarında artış veya maliyetlerinde düşüş elde edebilir. Diğer taraftan, iş şartlarına uyan işletmeler ise birtakım engellerle karşılaşabilir. Bu gibi durumlarda iş şartlarına uymama, dürüstlük kuralıyla bağdaşmayacaktır. Esasen burada korunan iş şartlarının bizzat kendisi değil, iş şartlarına uyulmaması karşısında bundan zarar gören rekabet sürecidir.

Türk Ticaret Kanunu, iş şartlarının birtakım özelliklerine yer vermekle birlikte, 55. maddenin diğer bentlerinin aksine iş şartlarının neler olabileceğine ilişkin somut örnekler içermemektedir. Aslında her iş kolunun kendine özgü birtakım şartları bulunabileceğinden, iş şartlarına uymamayı somut olarak mevzuatta göstermek pek mümkün de değildir. Bir iş kolunun şartları, diğerleri için geçerli olmayabilir veya diğerlerinden çok farklı olabilir. Her iş kolunun kendi şartlarını önceden bilmek ise o iş koluna dahil olmayanlar – ki buna kanun koyucu da dahildir – tarafından mümkün olmayabilir. Bu yüzden ilgili bentte iş şartlarının belli bir meslek dalında, hatta belirli bir "çevrede" bile geçerli olabileceği düşünülmelidir. İşte tam da bu noktada özellikle ALOSBI gibi belirli bir ihtisas alanında faaliyet gösteren işletmelerin toplandığı OSB'lerde, haksız rekabet ve iş şartlarına uymama kavramları öne çıkmakta ve önem arz etmektedir.

İş şartları, son derece geniş kapsamlı ve teknik meseleleri bünyesinde barındırabilecek bir kavramdır. İş şartlarına her aykırılığın haksız rekabet oluşturacağını öne sürmek, haksız rekabete ilişkin hükümlerin özüne aykırı olacaktır. İş şartlarına uymamanın haksız rekabet oluşturması için bunun iş şartlarına uygun davranmayan kişileri rakiplerine oranla rekabette haksız olarak avantajlı duruma getirmesi veya getirebilecek nitelikte olması aranmalıdır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 55. maddesinde iş şartları tanımlanmadığından, bu kavramın içeriğini doldurmak anlamında yargı kararları önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Uygulamada en çok rastlanılan haksız rekabet hali, başkasının ürünleriyle veya işletmesiyle herhangi bir karıştırmaya (iltibas) yol açmak olsa da Yargıtay'ın iş şartlarına uymama nedeniyle haksız rekabete yol açıldığına hükmettiği çok sayıda karar bulunmaktadır. Yargıtay'ın, "iş şartları" kavramını geniş yorumladığı ve bu kavramı yalnızca çalışma şartları ya da iş hukukundan doğan şartlar olarak değerlendirmeyip, ticari faaliyette bulunabilmek için işletmelere getirilen mevzuattaki herhangi bir yükümlülüğe uymamayı iş şartlarına aykırılık olarak nitelendirdiği görülmektedir. İlgili düzenleme çerçevesinde, iş hukuku mevzuatı yanında, vergi, çevre ve gıda mevzuatı gibi pek çok alanda öngörülmüş olan kuralları ihlal eden davranışlar da haksız rekabet olarak kabul edilmektedir. Örnek vermek gerekirse, vergi mevzuatına uymamak (vergi kaçırmak) ile kayıt dışı (sigortasız) işçi çalıştırmak, asgari ücret tarifelerinden daha düşük ücretle işçi çalıştırmak, işyeri açmak için gerekli izinler alınmaksızın faaliyette bulunmak, mevzuatta öngörülen izin ve çalışma sürelerine uymamak, hafta tatiline ilişkin kurallara uymamak, pazar günleri çalışmak için belediyeden izin ruhsatı almamak, meslek örgütünün kararına veya anlaşmaya rağmen indirimli satış sezonu kurallarına veya zamanına uymaksızın satış yapmak, kanunen hak edilen yıllık izin sürelerini kullandırmamak gibi durumlar iş şartlarının ihlalini oluşturur.

Rekabet hukuku hükümleri ve haksız rekabet hükümleri geniş anlamda "rekabet hukuku" kavramı içinde yer alan ve aynı rekabet düzeninin birer parçası olan düzenlemelerdir. Bu hükümler, rekabeti düzenlemeye yönelik düzenlemeler olup, bu konuda piyasada bozulmamış rekabetin sağlanması ve güvence altına alınması ortak amacına hizmet ederler. Bu anlamda rekabet ve haksız rekabet hukuku hükümleri arasında, piyasa ekonomisi sisteminde rekabetçi düzenin sağlanması ve sağlıklı işleyişi açısından karşılıklı etkileşim bulunmaktadır. "İş şartı" kavramı, tüm iş hayatını kapsayan ve rakipler için de geçerli olan hukuki düzenlemeler olduğundan, bu kavramın özel kanun niteliğinde olan 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kapsamında da değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında, 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinde belirtilen "Bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hakim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması hukuka aykırı ve yasaktır" hükmü iş hayatına dair şart niteliğindedir. Dolayısıyla, rakip teşebbüsler mevcut yasal düzenlemelere uygun davrandığı halde, rekabeti sınırlayıcı anlaşma, karar ve uyumlu eylem yanında, hâkim durumun kötüye kullanılması yasağına aykırı davranan bir teşebbüsün veya teşebbüslerin davranışları da aynı zamanda haksız rekabet olacaktır.

"İş şartlarına uymama" eyleminin haksız rekabet ve rekabet hukuku boyutlarının yanı sıra ceza hukuku anlamında da mutlaka ele alınması gerekmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 62. maddesinde yer alan "ceza sorumluluğunu gerektiren fiiller" başlığı altında, haksız rekabet suçu oluşturan davranışlar dört bent halinde düzenlenmiştir. Söz konusu hükmün (a) bendinde TTK m. 55'te yer alan fiillere atıf yapılmış, (b) bendinde kendi icap ve tekliflerinin rakiplerinkine tercih edilmesi için kişisel durumu, ürünleri, iş ürünleri, ticari faaliyeti ve işleri hakkında kasten yanlış veya yanıltıcı bilgi vermek, (c) bendinde çalışanları, vekilleri veya diğer yardımcı kimseleri, çalıştırmanın veya müvekkillerinin üretim veya ticaret sırlarını ele geçirmelerini sağlamak için aldatmak, (d) bendinde ise çalıştırılanlar veya müvekkillerden, işçilerinin veya çalışanlarının ya da vekillerinin, işlerini gördükleri sırada cezayı gerektiren bir haksız rekabet fiilini işlediklerini öğrenip de bu fiili önlememek veya gerçeğe aykırı beyanları düzeltmemek suç olarak vazedilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 62. maddesi "55 inci maddede yazılı haksız rekabet fiillerinden birini kasten işleyenler" hakkında iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılmasını öngörmektedir. Maddede öngörülen ceza hükmünün uygulanabilmesi için suç ve cezaların kanuniliği ilkesi uyarınca 55. maddede yer alan bentlerde "özellikle" ibaresinden sonra sayılan fiillere aykırılığın söz konusu olması gerekecektir. Diğer yandan, Türk Ticaret Kanunu'nun 63. maddesinde bulunan, "Tüzel kişilerin işlerini görmeleri sırasında bir haksız rekabet fiili işlenirse 62'nci madde hükmü, tüzel kişi adına hareket eden veya etmesi gerekmiş olan organın üyeleri veya ortakları hakkında uygulanır. Haksız rekabet fiilinin bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine de karar verilebilir" hükmü gereği, iş şartlarının ihlali eyleminin bir tüzel kişilik tarafından işlenmesi halinde, tüzel kişinin faaliyet izninin iptaline kadar varabilecek tedbirlere başvurulması söz konusu olabilecektir.

Avukat Serkan Mutluel
ALOSBİ Hukuk Danışmanı

